

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
MILJØVERNDELINGEN

Kartlegging av vasspest i Oslo og Akershus, 2012

RAPPORT NR. 7/2012

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS

Miljøvernnavdelingen
Postboks 8111, Dep. 0032 OSLO
Telefon 22 00 35 00 – E-post: postmottak@fmoa.no

Tittel:

Kartlegging av vasspest i Oslo og Akershus, 2012

Rapport nr.:

7/2012

Dato:

02.11.2012

Forfatter(e):

Anita Myrmæl, Sweco Norge AS

Prosjektansvarlig:

Frode Løset, Sweco Norge AS

Maren Esmark/Terje M. Wivestad, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Prosjektleder:

Anita Myrmæl, Sweco Norge AS

Helge Lorentzen, Miljøvernnavdelingen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Antall sider:

49 + vedlegg

ISBN: 978-82-7473-223-0

ISSN: 0802-582

Sammendrag:

Sweco Norge AS har på oppdrag fra Fylkesmannens i Oslo og Akershus oppdatert status for utbredelse av vasspest (*Elodea canadensis*) i Oslo og Akershus, kartlagt mulige spredningspunkter og laget utkast til mal for informasjonsskilt om vasspest på norsk, engelsk og polsk. Det er per september 2012 registrert vasspest i 26 vann, dammer, elver og bekker i Oslo og Akershus. Seks av disse lokalitetene er ikke tidligere kartfestet. I hvert vann eller vassdrag er det ofte gjort flere registreringer opp gjennom årene, og til sammen er det pr september 2012 lagt inn 144 observasjoner i Artskart. Det er ikke registrert smal vasspest (*Elodea nuttallii*) i Oslo og Akershus tidligere, og denne arten ble heller ikke funnet under feltarbeidene i dette prosjektet.

4 emneord:

vasspest, *Elodea canadensis*, *Elodea nuttallii*, fremmede arter

Referanse:

Myrmæl, Anita, 2012, Kartlegging av vasspest i Oslo og Akershus, 2012, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernnavdelingen, rapportnummer 7/2012

Forsidebilder: Vasspest (*Elodea canadensis*) i elva Risa som ligger på grensa mellom Eidsvoll og Ullensaker kommuner, Anita Myrmæl, Sweco Norge AS

Baksidebilder og småbilder: Vasspest (*Elodea canadensis*), Anita Myrmæl, Sweco Norge AS

Forord

De opprinnelige nordamerikanske vannplantene vasspest og smal vasspest har flere steder medført endringer i vannkvalitet og utbredelse av vannlevende arter i Norge og Europa. Fylkesmannens miljøvernnavdeling i Oslo og Akershus har derfor ønsket å gjennomføre en kartlegging av disse artene i Oslo og Akershus og få sammenstilt kunnskap om spredningspunkter og spredningspotensial, bl.a. som grunnlag for å vurdere mulige avbøtende tiltak på et senere tidspunkt. Oppdraget ble tildelt Sweco Norge AS etter anbudskonkurranse, og har omfattet å:

- Utarbeide status for utbredelse av vasspest og smal vasspest (*Elodea canadensis* og *Elodea nuttallii*) i Oslo og Akershus.
- Identifisere de viktigste spredningspunktene.
- Legge inn forekomster av vasspest i Artsobservasjoner/Artskart.
- Utarbeide mal for informasjonsskilt om vasspest med bilde og tekst på norsk, engelsk og polsk for bl.a. å bidra til å hindre videre spredning.

Resultatet av dette prosjektet er en oppdatert status over lokaliteter i Oslo og Akershus, en kort faktaomtale av vasspest, et forslag til utforming av informasjonsskilt og forslag om hvilke lokaliteter det kan være hensiktsmessig å skilte for å informere og forebygge videre spredning av vasspesten til nye vassdrag. Forslag til andre kommunikasjonskanaler for å nå målgrupper som bør ha kjennskap til vasspest er også behandlet i korte trekk.

Prosjektleder hos fylkesmannens miljøvernnavdeling har vært Helge Lorentzen. Maren Esmark og Terje M. Wivestad har vært prosjektansvarlige.

Anita Myrmæl har vært prosjektleder i Sweco Norge AS, mens Frode Løset har vært prosjektansvarlig. Karel Grootjans har deltatt i feltarbeidet i kommunene på Romerike.

Oppdraget og feltarbeidet har foregått i 2012.

Takk til ansatte i kommunene, Statens naturoppsyn, frivillige organisasjoner og privatpersoner som har bidratt med informasjon om status for vasspest i ulike vann og vassdrag.

Alle bildene i rapporten er tatt av Anita Myrmæl med mindre annet er angitt i bildeteksten.

Oslo, 2.november 2012

Terje M. Wivestad
fung. seksjonssjef

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	5
1. Innledning	6
2. Definisjoner og begreper	6
3. Fakta om vasspest	6
3.1 <i>Kjennetegn</i>	6
3.2 <i>Utbredelse</i>	6
3.3 <i>Biologi</i>	7
3.4 <i>Bestandsstatus</i>	7
3.5 <i>Spredning</i>	8
3.6 <i>Effekter på biologisk mangfold</i>	8
3.7 <i>Regelverk</i>	8
4. Metode	9
5. Resultater	11
Kart som viser utbredelse av vasspest i Oslo, Akershus og omegn.....	11
Oversiktstabell for vasspest i Oslo og Akershus pr 28.09.2012	12
Lokalitet Hersjøen i Ullensaker kommune	14
Lokalitet Risa ved Risebru i Ullensaker kommune	15
Lokalitet Risa ved Dal i Eidsvoll og Ullensaker kommuner.....	16
Lokalitet Nordbytjernet i Ullensaker kommune	17
Lokalitet Nitelva ved Lillestrøm i Skedsmo kommune (usikker)	18
Lokalitet Nitelva i Nittedal kommune	19
Lokalitet Nordre Øyeren med Svellet i Fet, Rælingen og Enebakk kommuner.....	20
Lokalitet Isakbekken i Skedsmo kommune (usikker)	21
Lokalitet Preståa/Øyeren i Enebakk kommune	22
Lokalitet Årungen i Ås kommune.....	23
Lokalitet Pollevann i Ås kommune	24
Lokalitet Gjersjøen i Oppegård kommune og Ås kommune	25
Lokalitet Gjersrudtjern i Oslo kommune	26
Lokalitet Lutvann i Oslo kommune	27
Lokalitet Nøkklevann i Oslo kommune	28
Lokalitet Skøyenputten i Oslo kommune (usikker)	29
Lokalitet Skraperudtjern i Oslo kommune	30
Lokalitet Ljanselva/Sagdammen i Oslo kommune	31
Lokalitet Ljanselva ved Enebakkveien i Oslo kommune.....	32
Lokalitet Ljanselva/rensedam under E6 Skullerud i Oslo kommune.....	33
Lokalitet Østensjøvannet i Oslo kommune	34
Lokalitet dam i Østensjøbekken ved Harry fetts vei i Oslo kommune	35
Lokalitet Holmendammen i Oslo kommune	36
Lokalitet Øvre Smestaddam i Oslo kommune.....	37
Lokalitet Hoffsdammen i Oslo kommune	38
Lokalitet Bogstadvannet i Oslo og Bærum kommuner	39
Lokalitet Lysakerelva (Grinidammen og Fåbro) i Oslo og Bærum kommuner	40

Lokalitet Tjersrudtjernet i Bærum kommune	41
Lokalitet Dælivannet i Bærum kommune	42
Lokalitet Lommedalselva/Glitredammen i Bærum kommune.....	43
Lokalitet Stovivannet i Bærum kommune.....	44
6. Vurdering.....	45
6.1 Potensial for videre spredning	45
6.2 Kommunikasjon om vasspestutfordringen	45
6.3 Unøyaktige og feil registreringer i Artskart.....	46
6.4 Forslag til oppfølgende undersøkelser	46
7. Konklusjon.....	47
8. Referanser	48
Vedlegg	50
Vedlegg 1 Forslag til informasjonsskilt.....	50
Vedlegg 2 Statistikk for registreringer av vasspest i Artskart.....	51

Sammendrag

Det er registrert vasspest (*Elodea canadensis*) i 26 vann, dammer, elver og bekker i Oslo og Akershus. Vasspest er en vannlevende plante som er naturlig hjemmehørende i Nord-Amerika. I Norge er den en fremmed art som er svartelistet fordi den lett sprer seg og kan danne massebestander som truer naturmangfoldet og medfører problemer for friluftslivsaktiviteter i vann.

Kartleggingen foregikk ved å oppsøke lokaliteter som var registrert i Artsdatabankens Artskart, potensielle vann og vassdrag nedstrøms, og andre mulige lokaliteter etter tips fra forespurte offentlige etater og frivillige organisasjoner.

På Øvre Romerike er det registrert vasspest i Hersjøen, Risa og Nordbytjernet. Kommunene på Nedre Romerike har vasspest i Nitelva og Nordre Øyeren. I tillegg foreligger en registrering i Isakbekken i Skedsmo som ikke ble gjenfunnet og som er usikker. I Follokommunene er det registrert vasspest i Årungen, Gjersjøen, Pollevann og ved utløpet av Preståa til Øyeren. I Oslo er det mange forekomster: Gjersrudtjern, Lutvann, Nøklevann, Skraperudtjern, Ljanselva, Skøyenputten, Østensjøvannet, dam ved Harry Fetts vei, Holmendammen, Øvre Smestaddam, Hoffsdammen, Bogstadvannet og Lysakerelva. De to siste ligger på kommunegrensa til Bærum. I Bærum er det registrert vasspest i Tjersrudtjernet, Dælivannet, Stovivannet og Lommedalselva med Glitredammen.

I hvert vann og vassdrag er det ofte gjort flere registreringer opp gjennom årene, og i Artskart pr 28.09.12 ligger det 144 registreringer i Oslo og Akershus. Seks registreringer – i Risa ved Risebru og ved Dal, i Ljanselva ved Sagdammen og ved Enebakkveien, i Øvre Smestaddam og i Hoffsdammen – er nye i Artskart som følge av kartleggingen og oppdateringen i dette prosjektet.

Det er ikke registrert smal vasspest (*Elodea nuttallii*) i Oslo og Akershus tidligere, og denne arten ble heller ikke funnet under feltarbeidene i dette prosjektet.

Vasspest som er kommet til et vann eller vassdrag har gjerne allerede blitt spredt nedstrøms i form av planter eller plantefragmenter som føres med vannet. Innsats for å forebygge videre spredning bør derfor rettes mot å hindre at vasspest tas med tilsiktet eller utilsiktet til vassdrag som ennå ikke er infisert eller til vann, dammer eller stilleflytende elvepartier oppstrøms i vassdragene. Vi foreslår at det settes opp informasjon der det er tilrettelagte eller lett tilgjengelige fiske- eller båtutsettingsplasser. Dette gjelder i første omgang Hersjøen, Nordre Øyeren, Årungen, Lutvann, Nøklevann, Skraperudtjern, Sagdammen i Ljanselva, Østensjøvannet, Holmendammen, Øvre Smestaddam, Bogstadvannet, Grinidammen i Lysakerelva, Glitredammen i Lommedalselva og ved Stovivannet. Der det allerede er tavler med annen informasjon om natur eller friluftsliv på stedet, bør all informasjonen samlokaliseres, enten etter avtale med eierne eller ved at informasjon om vasspest innarbeides i eksisterende informasjon, slik som informasjonstavler ved verneområdene. I oppdraget er det utarbeidet mal for tekst og informasjonsskilt som ligger som vedlegg til denne rapporten.

Kommunikasjon for å forebygge videre spredning av vasspest bør ellers skje direkte med relevante målgrupper som kommunene, Vannområdesekretariatene og frivillige organisasjoner som Osloomarka fiskeadministrasjon (OFA), Jeger- og fiskeforeningene i Oslo og Akershus, Østensjøvannets venner, Hoffselvas venner, Vestre Bærum sportsfiskere m.fl. Foreningene vil kunne bidra til å nå sine medlemmer for eksempel via egne hjemmesider og sosiale medier.

1. Innledning

Vasspest har flere steder medført endringer i vannkvalitet og utbredelse av vannlevende arter i Norge og Europa. Fylkesmannens miljøvernnavdeling i Oslo og Akershus har derfor ønsket å gjennomføre en kartlegging av vasspest i Oslo og Akershus og å få sammenstilt kunnskap om spredningspunkter og spredningspotensial, bl.a. som grunnlag for å vurdere mulige avbøtende tiltak på et senere tidspunkt.

Oppdraget ble tildelt Sweco AS og har omfattet å:

- Utarbeide status for utbredelse av vasspest og smal vasspest i vann og vassdrag i Oslo og Akershus og identifisere de viktigste spredningspunktene.
- Legge inn forekomster av vasspest i Artsobservasjoner/Artskart, jf. Kap. 3 i retningslinjer fra direktoratet for naturforvaltning av 3. juni 2011.
- Utarbeide mal for informasjonsskilt om vasspest med bilder og tekst på norsk, engelsk og polsk for bl.a. å bidra til å hindre videre spredning.

I rapporten gis en kort faktaomtale av vasspest, beskrivelse av metode for kartleggingen i dette prosjektet, resultater med en oppdatert status over de enkelte lokalitetene i Oslo og Akershus og oppdatert kart over utbredelse. I rapporten gis også forslag til utforming av informasjonsskilt og forslag om hvilke lokaliteter det kan være hensiktsmessig å skilte for å informere og forebygge videre spredning av vasspesten til andre vassdrag. Forslag til andre kommunikasjonskanaler for å nå målgrupper som bør ha kjennskap til vasspest er også behandlet i korte trekk.

2. Definisjoner og begreper

Med **fremmed art** menes en art, underart eller lavere takson, inkludert populasjon, som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde (tidligere eller nåværende) og spredningspotensial (utenfor det området som den kan spres til uten hjelp av mennesket (aktivt eller passivt). Definisjonen inkluderer alle livsstadier eller deler av individer som har potensial til å overleve og formere seg (Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2010).

Forkortelser: I resultatdelen er institusjoner som tidligere har registrert vasspest i Artskart forkortet følgende: NINA (Norsk institutt for naturforskning), NIVA (Norsk institutt for vannforskning), NTNU (Norges teknisk naturvitenskapelige universitet), UiO (Universitetet i Oslo, Naturhistorisk museum). Andre forkortelse brukt flere ganger er LVO (landskapsvernområde), FMOA (Fylkesmannen i Oslo og Akershus), SNO (Statens naturoppsyn), NJFF (Norges Jeger- og fiskerforbund).

3. Fakta om vasspest

Følgende fakta om vasspest er i hovedsak hentet fra Artsdatabankens faktaark som ligger offentlig tilgjengelig på artsdatabanken.no. Faktaarket er utarbeidet av Marit Mjælde i NIVA i 2012.

3.1 Kjennetegn

Vasspest er en vannplante tilhørende langskuddsplantene (elodeidene). Den vokser helt under vann og skuddene kan bli flere meter lange. Skuddene er mørkegrønne, og har bladkranser med tre ovale og fint taggete blader i hver krans. Bladene er 6-15 mm lange og 1.5-4 mm brede. Vasspest er særbu, dvs. med separate hann- og hunnplanter. Bare hunnplanter er registrert i Europa. Planten blomstrer i juni-august med lys fiolette blomster.

3.2 Utbredelse

Vasspest er naturlig hjemmehørende i Nord-Amerika, i områder med et temperert klima. I Europa ble den først observert i Irland i 1836. Arten er siden spredt til en rekke europeiske land. Det første funn av arten i Skandinavia er fra Danmark i 1870, deretter Sverige i 1871 og Finland rundt 1870. Vasspest finnes nå i hele Europa med unntak av Island, Grønland, Færøyene, Svalbard og Jan Mayen. Arten er vidt utbredt over hele

verden og betraktes som en problemløse i Europa, Asia, Afrika, Australia og New Zealand. Vasspesten ble første gang registrert i Norge i 1925 og har sin hovedutbredelse på Østlandet, særlig Oslo-Akershus og Oppland-Buskerud, men utbredelsen på Sør- og Vestlandet øker. I 2010 ble arten for første gang registrert i Midt-Norge, og finnes nå i to innsjøer der.

3.3 Biologi

Planten tåler frost og tørke dårlig, og vil ikke kunne overleve i temporære lokaliteter som er utsatt for lange tørkeperioder eller frost. Den benytter bikarbonat fra vannet som karbonkilde, og finnes først og fremst i middels kalkrike (4-20 mg Ca/l) – kalkrike (over 20 mg Ca/l) innsjøer og sakteflytende elver. Selv om vasspesten helst danner massebestander (problemvekst) i middels næringsrike til næringsrike innsjøer, finnes den også i mindre omfang i oligotrofe innsjøer (f.eks. Lutvann i Oslo) eller i mer næringsrike områder i oligotrofe innsjøer (Harestuvatnet i Oppland). Ved gode næringsforhold og særlig kraftig vekst kan vasspesten danne tette skuddmatter i overflaten fra et par meters dyp. For øvrig kan den vokse ned til 6 m dyp. Vasspesten ser ut til å tåle brakkvann med opp til 2.5-3 promille saltholdighet.

Vasspest (*Elodea canadensis*).

3.4 Bestandsstatus

Vasspesten ble første gang registrert i Norge i Østensjøvannet (Oslo) i 1925. Det er usikkert hvordan vasspesten kom til Østensjøvannet, men temmelig sikkert ved hjelp av mennesker. De første tiårene etter skjedde det svært lite. Få nye lokaliteter ble registrert, og de fleste var i små vassdrag med kort vei til havet eller isolerte innsjøer/dammer. Fra 1960-70 økte antall vasspestlokaliteter kraftig. De fleste nye lokalitetene i denne perioden har usikker opprinnelse, men flere skyldes nok mennesker. I tillegg får vi nå flere nedstrømslokaliteter, først og fremst fra Jarevatn, hvor den kom inn i 1956, og nedover Drammensvassdraget. Den kraftige økningen i antall lokaliteter fra 1970 skyldes først og fremst passiv spredning nedover vassdragene. Spredning med mennesker blir sannsynligvis viktig i 80-årene, folk er blitt mer mobile og flytter båter, fiskeredskap m.m. mellom vassdrag. Pr november 2011 er det registrert 102 lokaliteter (innsjøer og sakteflytende elver) med vasspest fordelt på 12 fylker. Av nyere etableringer kan nevnes Liavatn og Hovdalsvatn i Nord-Trøndelag (2010) og Vigdarvatn og Åsevatt i Hordaland (2011).

3.5 Spredning

Vasspest spres med skuddfragmenter eller vinterskudd. For å fungere som spredningsenhet er det tilstrekkelig at plantefragmentet er et par cm langt og inneholder anlegg for sideskudd og adventivrøtter. Vasspest ble trolig bevisst innført og spredt i Europa som prydblant i hagedammer og akvarieplante. En antar at arten har spredt seg herfra til naturlige vannområder først og fremst ved hjelp av mennesker, bevisst eller ubevisst. Når planten først er etablert i et vassdrag spres den med vannet videre nedover vassdraget. Skudd kan rives løs ved flom, kraftig bølgeaktivitet o.l. og ved beiting fra svaner og annen vannfugl. Løsrevne skudd danner lett adventivrøtter og kan rotfeste seg på nye steder. Spredning til lokaliteter i nærheten av vasspestlokalitetene antas i hovedsak å være forårsaket av menneskelig aktivitet, særlig i forbindelse med flytting av båter og fiskeredskap, men også som blindpassasjer ved utsetting av fisk eller kreps. Ren utplanting og spredning fra hagedammer og gårdsdammer, samt ved tømning av akvarier, anses som et mindre problem etter at forskriften mot import, utsetting, omsetning og hold av vasspest trådte i kraft i 2009.

Vi har få holdepunkter for at svaner eller andre fuglearter sprer vasspest i særlig grad. Flere steder på Hadeland finnes vasspestdominerte og vasspestfrie innsjøer side om side, selv om svanebestander trekker mellom disse. Det er derimot flere eksempler på innsjøer hvor vasspesten først ble registrert omkring en båt plass, før den fantes i andre deler av innsjøen (Gjersjøen i Oppegård, Svea på Hadeland, Nordbytjern på Romerike). Vannfugler er vist å spise opp anslagsvis 1/3 av vasspesten som vokser mellom vannoverflata og 1 meters dyp i Steinsfjorden (Larsen, B.H. 1998). Beitingen bidrar til å begrense mengden planter. Ofte ser vi at vasspesten finnes i innsjøer som ligger langs vei og som har åpne strandsoner med en del ferdsel, mens mer utilgjengelige innsjøer i samme område ikke har vasspest.

Tiltak for å hindre/ redusere spredning bør intensiveres, med vekt på informasjon og restriksjoner på bruk og flytting av båter og fiskeredskap i forbindelse med innsjøer med vasspest.

3.6 Effekter på biologisk mangfold

Utvikling av vasspest i ulike lokaliteter er lite undersøkt. De fleste vurderingene er basert på mer eller mindre tilfeldige kvalitative eller semi-kvantitative undersøkelser. Den eneste lokaliteten hvor det er foretatt grundige kvantitative undersøkelser er Steinsfjorden. Mye av den nasjonale kunnskapen om vekst og utvikling av vasspest, samt effekter på innsjøens økosystem – inkludert biologisk mangfold – er basert på undersøkelsene i Steinsfjorden (Rørslett m.fl. 1984, Mjelde M. 1997). Erfaringene herfra kan ikke uten videre overføres til andre typer lokaliteter. Vasspest har siden 1979-80 dannet massebestander i store deler av Steinsfjorden, og selv om arealutbredelsen var noe redusert i 2004 i forhold til på 1980-tallet var fortsatt betydelige deler av littoralsona dekket av vasspestbestander. I 2004 dannet den fortsatt massebestander ned til ca 5 m dyp, og er sannsynligvis hovedårsaken til at forekomsten av bl.a. den sterkt truede arten mjukt havfruegras (*Najas flexilis*) er kraftig redusert. Også for Østensjøvann (Oslo) og Nordbytjern (Akershus) foreligger det data fra flere perioder, slik at man her har en viss kunnskap om utviklingen av vasspest i et hhv. svært næringsrikt system og et kalkrikt system. Østensjøvann er for øvrig den eneste lokaliteten i Norge hvor det er observert kraftige svingninger i vasspestbestanden fra år til år.

I Artsdatabankens Fremmedartsbase og publikasjonen ”Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012” (Gederaas 2012) er vasspest vurdert å ha svært høy økologisk risiko.

3.7 Regelverk

I Norge er det forbudt med import, utsetting, omsetning og hold av vasspest og smal vasspest. Dette er regulert gjennom Forskrift om forbud mot import, utsetting, omsetning og hold av vasspest og smal vasspest. Forskriften er fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning 17. februar 2009 med hjemmel i lov 15. mai 1992, nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv §§ 8 og 9 og forskrift 18. desember 1992, nr. 1174 om import av akvarieorganismer § 2, jf § 1.

4. Metode

Utbredelse av vasspest og eventuell smal vasspest i Oslo og Akershus ble ved oppstarten av oppdraget kartlagt ved hjelp av følgende kilder:

- Artskart, inkludert kildene Artsobservasjoner.no og Miljølære.no
- Forespørsel på e-post til
 - Alle kommunene i Oslo og Akershus om de kjenner til lokaliteter som ikke er registrert i Artskart
 - Statens naturoppsyn
 - Utvalgte frivillige organisasjoner, herunder Oslo Jeger- og fiskerforening, Akershus Jeger- og fiskerforening og Oslomarkas fiskeadministrasjon.
 - Stiftelsen Biofokus om eventuelle artsfunn i naturtypekartlegging som ikke er registrert i Artskart.
- Generelt litteratursøk.
- Søk etter funn av vasspest på Google.no

For å identifisere potensielle spredningspunkter ble det i forespørslene bedt om å vise til steder

- der folk ofte fisker
- der folk setter ut og tar opp båt
- der det utføres andre aktiviteter som kan medføre at biter av vasspest spres til nye lokaliteter

Elve- eller bekkeutløp i vassdrag med kjente forekomster av vasspest og mulig adkomst til disse fra bilvei ble identifisert ved hjelp av ulike kartkilder, bla. Google earth, kommunale kartdatabaser og kartfunksjonen på gulesider.no.

På bakgrunn av opplysningene fra kildene nevnt ovenfor, ble de fleste registrerte lokaliteter og noen potensielt nye lokaliteter befart. Befaringene ble gjennomført følgende datoer:

- Ullensaker, Eidsvoll og Skedsmo (09.08.12)
- Ås, Oppegård og Oslo sør og øst (10.08.12)
- Oslo (12.09.12)
- Bærum (13.09.12)
- Oslo og Bærum, supplerende undersøkelser (25.09.12)
- Oslo, supplerende undersøkelser i Alna (01.11.12)

Med bakgrunn i mottatt informasjon ble ikke lokaliteter i Nitelva i Nittedal kommune befart, og heller ikke lokalitetene i Nordre Øyeren, der det foreligger relativt nye registreringer i forbindelse med naturtypekartlegging (Blindheim, 2011) og forvaltningsplan for Nordre Øyeren naturreservat.

Feltarbeidet foregikk ved visuell befaring langs vannkanten. De ble brukt vannkikkert og kasterive for å hente opp eksemplarer av vannplanter for artsbestemmelse. Det ble også brukt vanlig kikkert for å se etter flytematter og undervannsskudd på avstand. Håndholdt GPS ble brukt for å lokalisere funn nøyaktig.

Hver enkelt forekomst i Oslo og Akershus er omtalt under kap. 5 Resultater.

Forekomster av vasspest ble registrert i Sweco Norge AS artsdatabase og sendt til UiO Naturhistorisk museum som er såkalt Global Biodiversity Information Facility (GBIF) -node og legger funnene inn i Artskart.

Utkast til mal til informasjonsskilt med bilder og tekst på norsk, engelsk og polsk ble utarbeidet og følger som vedlegg 1 til denne rapporten.

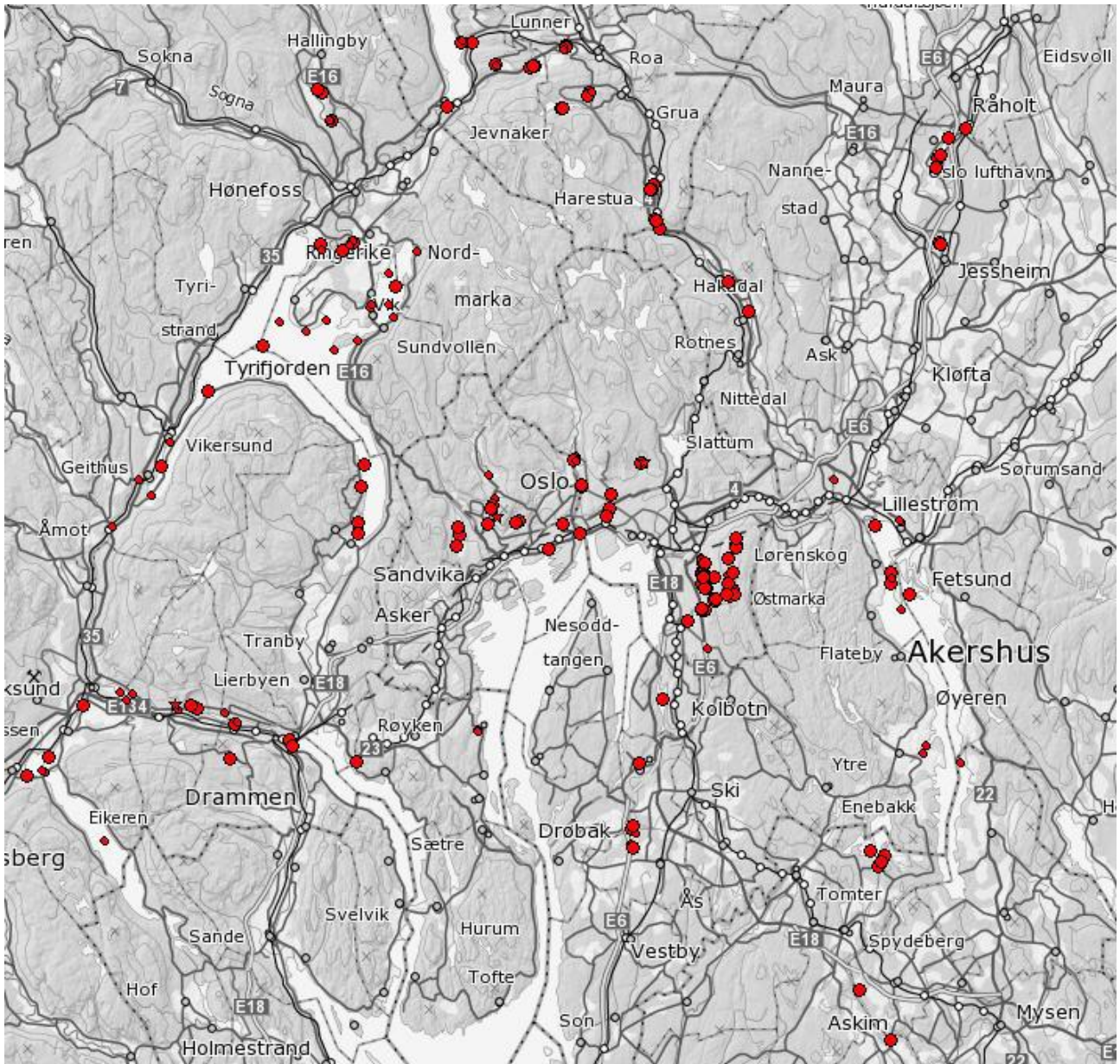

Kasterive med vasspestfangst. Her fra Øvre Smestaddam.

5. Resultater

Nedenfor følger kart og oppsummeringstabell som viser hvilke lokaliteter som pr 28.09.12 er registrert i Oslo og Akershus, hvilke lokaliteter Sweco AS registrerte i Artskart som følge av dette oppdraget, og på hvilke lokaliteter vi anbefaler å informere for å forebygge spredning.

Kart som viser utbredelse av vasspest i Oslo, Akershus og omegn

Utskrift fra Artskart 28.09.2012.

Oversiktstabell for vasspest i Oslo og Akershus pr 28.09.2012

Nr	Navn	Kommune	Reg. i Artskart ¹	Påvist 2012 ²	Forslag om info	Merknad
1	Hersjøen	Ullensaker	2006	Ja	Ja	Samordne info med Elstad LVO
2A	Risa ved Risebru	Ullensaker	NY	Ja	Nei	
2B	Risa ved Dal	Ullensaker og Eidsvoll	NY	Ja	Avvente	Avklar ev lokalisering med kommunene
3	Nordbytjernet	Ullensaker	1989	Ja	Nei	Naturrestat. Info eksisterer.
4	Nitelva i Nittedal	Nittedal	1982	Nei	Nei	
5	Nordre Øyeren med Svelle	Fet, Rælingen og Enebakk	1979	Nei	Ja	Samordne med info om naturrestatet
6	Preståa/Øyeren	Enebakk	1997	Nei	Nei	
7	Årungen	Ås	1991	Nei	Ja	Ved rostasjon
8	Pollevann	Ås	1996	Nei	Avvente	Naturrestat. SNO overvåke utvikling
9	Gjersjøen	Oppegård	1988	Nei	Nei	
10	Gjersrudtjern	Oslo	2004	Nei	Nei	
11	Lutvann	Oslo	1929	Ja	Ja	Samordne med Oslo kommunes skoger
12	Nøklevann	Oslo	1929	Nei	Ja	Samordne med Oslo kommunes skoger
13	Skraperudtjern	Oslo	1947	Ja	Ja	Samordne med Oslo kommunes skoger
14A	Ljanselva/Sagdammen	Oslo	NY	Ja	Ja	Samordne med Oslo kommunes skoger
14B	Ljanselva ved Enebakkveien	Oslo	NY	Ja	Nei	
14C	Ljanselva/reusedam under E6	Oslo	2012	Ja	Nei	
15	Skøyenputten	Oslo	1929	Ikke befart	Nei	Noe usikker. Registreringen fra 1929 heter "Lutvand-Skøyenputten"
16	Østensjøvannet	Oslo	1925	Nei	Ja	Samordne med info om naturrestatet, og med Østensjøvannets venner
17	Østensjøbekken/ dam ved Harry fetts vei	Oslo	1998	Nei	Nei	Dammen er pt. lite tilgjengelig.
18	Holmendammen	Oslo	2006	Ja	Ja	Samordne med Oslo kommune
19	Øvre Smestaddam	Oslo	NY	Ja	Ja	Avtale med privat grunneier
20	Hoffsdammen	Oslo	NY	Ja	Nei	
21	Bogstadvannet	Oslo og Bærum	1985	Nei	Ja	Samordne med Oslo kommunes skoger
22	Lysakerelva/ Grinidammen og Fåbro	Oslo og Bærum	1990	Ja	Ja	Samordne med Oslo kommune
23	Tjersrudtjernet	Bærum	1964	Nei	Avvente	Overvåke
24	Dælivannet	Bærum	1969	Nei	Ja	Samordne med info om Kolsås-Dælivann LVO
25	Lommedalselva/ Glitredammen m.m.	Bærum	1977	Ja	Ja	Ved Glitredammen. Andre behov avklares evt. med kommunen
26	Stovivannet	Bærum	1977	Ja	Ja	Samordne med info fra Skui vel

Merknader

1. Første registrering som er lagt inn i Artskart. Funn kan være registrert eller omtalt andre steder.
2. Om vasspest ble påvist under befarig i arbeidet med denne rapporten.

Usikre lokaliteter

Nr	Navn	Kommune	Reg. i Artskart	Påvist 2012*	Forslag om info	Merknad
x	Nitelva ved Lillestrøm	Skedsmo	1982	Nei	Nei	Reg av NIVA, men heter Steinsfjorden (BU). Trolig feilregistret punkt.
x	Isakbekken	Skedsmo	Nei	Nei	Nei	Reg. i naturtypelokalitet BN00016130 1982
x	Lorangdammen	Bærum	1962	Dam ikke funnet	Nei	Dammen kan være nedbygd.

Lokalitet Hersjøen i Ullensaker kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA i 2006.

Status 2012: Det ble påvist ganske store mengder undervannsskudd ved befaring ved badeplassen ved Tangen camping og ved hytteområde på odde sørvest i vannet.

Spredningspotensial: Hersjøen renner ut i elva Risa. Her ble det flere steder påvist store mengder vasspest under befaringen (se egen lokalitetsomtale nedenfor).

Det ble ikke påvist vasspest i tilførselsbekken som renner inn i Hersjøen fra sør ved befaring ved broa over bekken/RV 462. Det ble heller ikke påvist vasspest i Transjøen som ligger oppstrøms Hersjøen ved befaring i vannkanten ved kommunalt anlegg.

Campingplassen er ikke i drift pr 2012, men det er fortsatt fiske-/badebrygge, trebenk, sti og gode P-muligheter som gjør dette friarealet attraktivt og tilgjengelig.

Forslag til informasjon: Hersjøen inngår i Elstad landskapsvernområde som ble vernet i 1995. Det ble i 2012 laget en forvaltningsplan for verneområdet (Erikstad m.fl. 2012), men tiltak mot vasspest er ikke spesielt omtalt i planen. Plakat om verneverdiene med informasjon om vasspest bør vurderes. Alternativt kan informasjonsskilt om vasspest settes opp på friområdet ved Tangen camping ettersom det er brygge og benker her.

Lokalitet Risa ved Risebru i Ullensaker kommune

Tidligere kartlagt: Lokaliteten er ikke tidligere registrert i Artskart, men arten er omtalt som et problem i Risa 27.07.12 på nettiden til Vannområdet Hurdalssjøen/Vorma, (ref. <http://www.huvo.no/aktuelt/58-unnga-spredning-av-vasspest.html>).

Status 2012: Store mengder undervannskudd av vasspest ble påvist ved befarings, både på oversiden og nedsiden av brua over Risa.

Spredningspotensial: Vannet renner frisk nedenfor brua og potensialet for spredning nedstrøms er stort. Det ble da også påvist store mengder vasspest nede ved Dal (se egen omtale nedenfor).

Forslag til informasjon: Ved Risebru er det en flott steinhvelvingsbro, et friområde med bord og benker og en informasjonstavle. Elva er imidlertid ganske grunn her og det er lite sannsynlig at det fiskes ved broa, noe som i tilfelle kunne medført behov for informasjonsplakat på dette stedet.

Lokalitet Risa ved Dal i Eidsvoll og Ullensaker kommuner

Tidligere kartlagt: Lokaliteten er ikke tidligere registrert i Artskart, men arten er omtalt som et problem i Risa 27.07.12 på nettiden til Vannområdet Hurdalssjøen/Vorma, (ref. <http://www.huvo.no/aktuelt/58-unnga-spredning-av-vasspest.html>).

Status 2012: Det ble påvist store mengder vasspest i form av flytematter både på oversida og nedsida av brua på RV 501/Trondheimsveien ved befaringen.

Spredningspotensial: Risa renner ut i Andelva som videre renner ut i Vorma. Vorma går videre ut i Glomma og til Øyeren. Potensialet for spredning nedstrøms er stort. Det ble ikke påvist vasspest nedstrøms i Risa. Befaring ble gjort på begge sider av broa over Risa ved Finstadveien ved Dal stasjon, og ved Bøn stasjon rett nedenfor der Risa renner ut i Andelva. I Øyeren er det registrert vasspest flere steder, men disse plantene kan komme fra Nitelva eller fra utsetting i Øyeren.

Forslag til informasjon: Det ble ikke observert noen tilrettelagte fiskeplasser eller steder for å sette ut båt ved dammen. Det synes derfor ikke å være noe naturlig sted å sette opp informasjonsplakat om vasspest på denne lokaliteten. Informasjonsbehov og –måte bør imidlertid vurderes nærmere i samråd med Eidsvoll og Ullensaker kommuner som har bedre kjennskap til elvestrekningen.

Lokalitet Nordbytjernet i Ullensaker kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA i 1989 og 2009, Norsk botanisk forening i 2005, og NIVA i 2009.

Status 2012: Vasspest vokste sammen med andre akvatiske planter rett på utsiden av fiskebrygga på sørsida av tjernet. Det ble ikke påvist vasspest ved brygga ved badeplassen på vestsida av tjernet.

Spredningspotensial: Ved Nordbytjernet er det opparbeidet et stort friluftsareal tilrettelagt for bading, fiske og andre friluftaktiviteter. Det ble ikke observert vasspest i den lille bekken som fører inn i tjernet fra nordsida. Nordbytjern renner ut i bekken Tveia som videre renner ut i elva Leira. Vasspest er foreløpig ikke registrert i Leira, men faren for at vasspest kan føres med bekken ned til Leira og etablere seg i denne stedvis stilleflytende elva er reell. Vannregion Glomma har sendt på høring dokumentet ”*Vesentlige vannforvaltningsspørsmål, Vannområde Leira – Nitelva*, datert 29.03.2012. Her går det fram at vasspest og andre fremmede arter er en av flere hovedutfordringer for vassdraget framover. Det bør i samråd med Vannregion Glomma gjøres en egen kartlegging og overvåking av vasspest i Leira. Dette er et langt og på flere måter viktig vassdrag som krever flere og grundigere undersøkelser enn det har vært rom for å gjennomføre i dette prosjektet som omfatter to fylker.

Forslag til informasjon: Nordbytjernet ble opprettet som landskapsvernområde i 1995. Vasspest ble påvist allerede i 1989. Plakat med informasjon om verneverdiene er satt opp ved det tilrettelagte friområdet og inneholder informasjon om vasspest. Bl.a. er det forbudt å sette ut /båt/kano/kajakk pga fare for spredning. Informasjonen om vasspest er ikke oversatt til engelsk eller andre språk, men lettfattelige symboler om hva som er forbudt å gjøre gjør dette likevel forståelig. Ytterligere informasjon om vasspest kan innarbeides på eksisterende informasjonstavle, men dette synes foreløpig ikke nødvendig.

Lokalitet Nitelva ved Lillestrøm i Skedsmo kommune (usikker)

Tidligere kartlagt: Ja, av NIVA i 1988 (men kalt Steinsfjorden, Skedsmo). Funnet er ikke nøyaktig lagt inn i Artskart, og er pr i dag markert på fastlandet i badeparken ved Lillestrøm. Spørsmål er om dette er en feilregistrering og at lokaliseringen skal være Steinsfjorden i Buskerud.

Status 2012: Ingen planter påvist ved befaring flere steder langs strandkanten på nordsida av elva 8.9.12. Det kan likevel være vasspest her uten at dette ble funnet under denne befaringen. Det var frodig annen vannvegetasjon, så vasspesten hadde uansett ingen dominerende utbredelse på dette tidspunktet.

Spredningspotensial: Nitelva renner ut i Svellet og videre ut i Øyeren. Her er det påvist vasspest flere steder, se egen omtale. Langs elva er det bygget flere brygger der man kan fiske, og det er mulig å sette ut båt flere steder.

Forslag til informasjon: Avvente eventuell senere påvisning av vasspest, og dernest vurdere – i samråd med kommunen – om og hvor informasjon bør settes opp.

Lokalitet Nitelva i Nittedal kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA i 1982 og av UiO i 2001 (i kroksjø vest for Hellerudhaugen)

Status 2012: Forespørsel om status for vasspest og behov for informasjonsskilt ble sendt til Nittedal kommune som svarer følgende: ”Vi har forespurt Nitelva elveeierlag og Nittedal og Hakadal skog-, jakt- og fiskeforening om kjennskap til vasspest. Hverken Nittedal kommune eller noen av de forespurte har nærmere kunnskap om utbredelsen av vasspest i Nitelva i Nittedal kommune”. Vasspesten kan være tilstede, men det er da lite som tyder på at den gjør mye av seg og er et problem for Nitelva i denne kommunen. Lokalitetene er ikke befart.

Spredningspotensial: Vasspesten er allerede registrert oppstrøms og lenger nedover i Nitelva, ved Lillestrøm og videre ut i Svellet og Nordre Øyeren.

Forslag til informasjon: Ettersom den kommunale miljøforvaltningen og viktige brukere av vassdraget ikke kjenner til problemer med vasspest i Nittedal, er det trolig ikke noen større bestand og behov for informasjonsskilt i denne delen av Nitelva pr d.d.

Lokalitet Nordre Øyeren med Svellet i Fet, Rælingen og Enebakk kommuner

Foto: Naturarkivet.

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA 1982, 89 og 92 (i Svellet), Norsk Botanisk forening (1998), Biofokus 2005, 2008 og 2010 (ved Merkja), NINA 1979 og 82 (lok. kalt Steinsfjorden og Storåka).

I naturtypekartlegging av Nordre Øyeren og Sørumsneset naturreservater, gjennomført av Biofokus i 2010, og i Fylkesmannens forvaltningsplan for Nordre Øyeren, er vasspest beskrevet på følgende steder:

- Den fremmede arten vasspest er stedvis dominerende art i Merkja (lok 417), spesielt nord i lokaliteten (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010). Ett av tiltakene i forvaltningsplanen for Nordre Øyeren naturreservat er å utarbeide informasjon for å hindre videre spredning av vasspest, og utrede muligheten for bekjempelse av arten. Overvåkingstiltak er å overvåke bestandsutviklingen hvert 5. år (Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2011).
- Det er påvist mindre forekomster av vasspest i naturtypelokalitet 414 (Sundet Ø) og 503 (Årnestangen III). Samme tiltak og overvåking som i lokalitet Merkja. Årnestangen er registrert i artskart. (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010).
- Lokalitet 4010 Øya V. På ca. 30 cm dypt vann langs vestsiden (utenfor området) vokser vasspest (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010).
- Lok. nr. 429 Svellet. Ikke påvist vasspest, men Biofokus mener vasspest trolig finnes i området. (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010).
- Det ble registrert vasspest nordvest i lokaliteten Lok. nr. 503 Årnestangen S III mudderbank (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010).
- Lok 505 Fautøya S: Vasspest er registrert i nærområdene, og kan meget vel også finnes inne i området (Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010).

Status 2012: Tidligere registreringer er bare to år gamle, den nylig utarbeidete forvaltningsplanen beskriver status og behov for tiltak, og det ble derfor ikke prioritert å gjennomføre nye befaringer.

Spredningspotensial: Vasspesten er registrert flere steder i Øyeren. Nedover i Glommavassdraget er vasspest videre registrert ved Askim, Skiptvedt og Sarpsborg i Østfold. Forekomstene her kan ha kommet fra Øyeren, fra Lyseren i Østfold eller som følge av utsetting eller spredning ved menneskers aktivitet.

Øyeren er stor og mange steder foregår det friluftslivsaktiviteter som fiske og bruk av båt som kan bidra til å spre vasspesten. Potensielle lokaliteter er beskrevet nedenfor.

Forslag til informasjon: Ifølge forvaltningsplanen for Nordre Øyeren naturreservat og Sørumsneset naturreservat er det satt opp 12 informasjonstavler med plakater i størrelse A2. Plakatene inneholder informasjon blant annet om verneformål, grenser, vernebestemmelser, fiskeregler, deltaprosesser og ferdsel. Tavlene er plassert ved sentrale punkter som brukere av reservatene gjerne benytter (båtplass, badeplass, turveg). Vedlikehold av informasjonstavlene utføres av Statens naturoppsyn. Tavlene er i følge forvaltningsplanen i dårlig stand og det skal utarbeides nye informasjonsplakater med ny tekst og ny design. Ifølge oversikt i form av kart og liste fra Statens naturoppsyn (Lars Tore Ruud pers. medd.) settes det i 2012 opp 16 nye informasjonstavler i dette reservatet. Informasjon om vasspest bør innarbeides i de nye informasjonsplakatene på disse stedene.

Naturinformasjonssenteret på Fetsund lenser bør også ha informasjon om vasspest og andre svartelistede fremmede arter som truer naturverdiene i Øyeren.

Lokalitet Isakbekken i Skedsmo kommune (usikker)

Tidligere kartlagt: Beskrevet påvist i 1982 referert av Biofokus i naturtypelokalitet BN00016130 Isakbekken, men dette funnet er ikke lagt inn i Artskart.

Status 2012: Ikke påvist ved befaring ned til strandkanten på nordsida 8.9.12. Det var imidlertid vanskelig å komme til andre steder i lokaliteten, og det kan være vasspest her uten at dette ble observert under denne befaringsen.

Spredningspotensial: Bekken renner ut i Leira rett før denne renner ut i Nitelva og videre ut i Svellet og Øyeren. Her er det allerede registrert vasspest.

Forslag til informasjon: Avvente eventuell ny påvisning av vasspest og dernest vurdere – i samråd med kommunen – om lokaliteten har bruk som tilsier at informasjon bør settes opp. Lokaliteten framstår lite tilgjengelig fra land.

Lokalitet Preståa/Øyeren i Enebakk kommune

Foto: Stein Rosten, Enebakk kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av Biofokus 2003 og NIVA 1997.

Status: Miljøvernrådsgiver i Enebakk, Stein Rosten, befarte på forespørsel utløpet av Preståa med kano 16.08.2012. Det ble ikke observert vasspest. Det var tilsynelatende dårlig siktedyp i åa denne dagen, og det kan være vasspest her uten at dette kunne sees fra overflata.

Spredningspotensial: Preståa munner ut i Øyeren der det allerede er vasspest (se omtale av Nordre Øyeren).

Forslag til informasjon: Ifølge Rosten er det ikke kjent at vasspest har vært noe problem på denne lokaliteten, og det synes ikke å være behov for informasjonsskilt. Hvis vasspesten skulle bli et problem i framtida, kan småbåthavna innerst i Preståa være et aktuelt sted.

Lokalitet Årungen i Ås kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av UMB i 1991, NIVA i 1999, UiO i 1991 og 1999, NINA 1996.

Status 2012: Årungen har vært en kjent problemlokalitet for vasspest. I 1992 ble det observert en stor bestand nær rostasjonen. I perioden 1996–2008 har det hver sommer blitt observert vasspest rundt hele innsjøen med varierende størrelse på bestandene avhengig av bl.a. vannkvaliteten (mindre ved lavt siktedyp) (Skovgaard m.fl. 2009). Ifølge en ofte tilstedeværende person (navn ukjent) ved Årungen rostasjon har det tidligere vært store mengder vasspest i dette vannet, men de siste årene synes den å ha gått kraftig tilbake. Det ble ikke observert vasspest ved befaring følgende fire steder i august: Ved rostasjon, ved utløpet i nordenden, ved sørenden og i vik på vestsiden av vannet.

Spredningspotensial: Årungen er kjent for sin rostasjon som ligger på østsida av vannet. Her settes det ut og tas opp kajaker i stort omfang. Bekken nedstrøms har rimelig kort vei ut i Bunnefjorden der det er brakkvann og ikke livsmiljø for vasspesten. Oppstrøms renner bekk fra naturreservatet Østensjøvann ved Holstad i Ås inn i Årungen. Det er ikke registrert vasspest i Østensjøvann så langt.

Forslag til informasjon: Ved Årungen rostasjon er det en parkeringsplass og et friområde. Under befaring ble det påtruffet personer av ukjent utenlandsk nasjonalitet som campet, fisket og grillet. Det bør settes opp informasjonplakat om vasspest ved parkeringsplassen.

Lokalitet Pollevann i Ås kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA i 1996.

Status 2012: Ikke påvist ved befarings ved to steder: Badeplass ved Kjærnes på vestsiden av vannet og ved friområde på østsiden av vannet.

Spredningspotensial: Det er opparbeidet en badeplass på vestsiden av vannet. For å finne veien hit bør man være lokalkjent og følge en sti ned til vannet, så her er det trolig lite potensial for spredning ved bruk av kano eller kajakk. På vestsiden av vannet er det en liten parkeringsplass og et friområde der det under befarings var slått opp et telt, og det sto en utenlandskregistrert bil. Stier ned til vannet tyder på at dette brukes som fiskeplass.

Nedstrøms fra Pollevann til Bunnefjorden der bekken renner ut i saltvann, er det bare ca 1 km. Bekken renner delvis i rør.

Forslag til informasjon: Pollevann ble opprettet som naturreservat i 1992, og det står informasjonsskilt ved parkeringsplassen og det lille friområdet på østsiden av vannet. Eventuell informasjon om vasspest bør innarbeides på eksisterende informasjonstavle. Det bør imidlertid avventes eventuell ny påvisning av vasspest. Statens naturoppsyn har tilsynsansvar for naturreservatet og kan overvåke om det fortsatt er vasspest i Pollevann, og om bestanden skulle utvikle seg til å bli et problem.

Lokalitet Gjersjøen i Oppegård kommune og Ås kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA i 1988.

Status 2012: Det ble ikke funnet planter ved befaring ved følgende tre steder i august: Ved Hjulet kiosk i sørenden av Gjersjøen, ved Villa Sandviken på vestsiden, eller ved utløpet av elva i nord. Gjersjøen er drikkevannskilde for Oppegård kommune. Kommunen har ikke meldt tilbake at de er kjent med at det skal være vasspest i vannet. Det er ikke nærmere beskrevet i Artskart hvor registreringen fra 1988 er gjort.

Spredningspotensial: Gjersjøelva nedstrøms ble befart, men det ble ikke påvist vasspest i Nydammen nedenfor Gjersjø bru der vannet renner stille og det kunne vært en naturlig lokalitet. Her var det store mengder tjønnaks og andre vannplanter. Om det skulle finnes vasspest her, har den etter det vi kan se ingen dominerende rolle. Gjersjøen er stor og relativt næringsfattig, og det er mange steder å komme ned til vannet for å fiske.

Forslag til informasjon: Avvente eventuell ny påvisning av vasspest, og dernest vurdere i samråd med kommunene om og evt. hvor informasjonsskilt bør settes opp.

Lokalitet Gjersrudtjern i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av Biofokus i 2004.

Status: Det ble ikke observert vasspest ved befaring på tilgjengelige steder langs land på nordsiden av tjernet.

Spredningspotensial: Det ser ikke ut til å være tilrettelagte plasser for fiske eller andre friluftslivsaktiviteter i tjernet, men det var tråkk ned til vannet enkelte steder som tyder på at det fiskes. Nedstrøms renner tjernet ut i bekk som videre renner ut i Ljanselva ved Ljabru. Bekken ble befart flere steder nedstrøms der gangvei krysser bekken og i et stille parti nedenfor bro over til Slimeveien. Det ble ikke observert vasspest på noen av stedene.

Forslag til informasjon: Trolig ikke nødvendig så lenge tjernet ikke er bedre tilrettelagt for friluftslivsaktiviteter.

Lokalitet Lutvann i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av UiO og NTNU i 1929, NINA og NIVA i 1997.

Status 2012: Vasspest ble påvist ved befarings i nordenden av vannet. En mindre, ganske tett bestand med undervannsskudd. Har så langt ikke dannet tette bestander eller matter i dette vannet, trolig fordi vannet og sedimentene er relativt næringsfattige (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.)

Spredningspotensial: Bekken nedstrøms Lutvann renner ut i Nøklevann der det allerede er registrert vasspest. Ved nordenden av tjernet var det bomvei inn, stier ned til vannet og egnet plass for å fiske og sette ut kano eller kajakk.

Forslag til informasjon: Oslo kommunes skoger har informasjonstavle ved veien inn til Lutvann der det er kart og informasjon om bruken av byskogene, båndtvang m.m. Informasjon om vasspest bør settes opp på denne tavlen i samråd med Oslo kommunes skoger.

Lokalitet Nøklevann i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av UiO og NINA i 1929, UiO 1961 og 1994, NIVA 1997.

Status 2012: Det ble ikke påvist vasspest ved befaring ved kajakklubben og ved badeplass som ligger like ved Rustadsaga/utløpet av Nøklevann. Det er sannsynlig at det er vasspest i Nøklevann uten at dette ble observert under denne befaringen fordi den er påvist flere ganger, sist av NINA i 2009. Oslo kommune har heller ikke observert tette bestander eller matter i dette vannet, trolig fordi vannet og sedimentene er relativt næringsfattige (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.)

Spredningspotensial: Nøklevann har utløp ved Rustadsaga, og vasspesten har allerede spredt seg videre nedover vassdraget til Skraperudtjern og Ljanselva. En kajakklubb har tilhold med klubbhus og brygge ved Rustadsaga, og det kan være mulighet for spredning med kajakk, årer og annet utstyr dersom disse tas i bruk i andre vann uten av utstyret er rengjort og tørket. Kajakklubben driver også utleie av kanoer/kajaker, noe som kan bidra til å øke risikoen.

Forslag til informasjon: Informasjon bør settes ut ved kajakklubben og evt. ved fiskeplasser langs Nøklevann i samråd med Oslo kommunes skoger (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.). Det kan tas kontakt med kajakklubben for å sikre gode renholdsrutiner for deres utstyr.

Lokalitet Skøyenputten i Oslo kommune (usikker)

Tidligere kartlagt: En registrering i Artskart fra 1929 med beskrivelse Lutvand – Skøyenputten (UiO). Registreringen er lokalisert et sted mellom Lutvann og Skøyenputten i Arskart. Disse to vannene er ikke forbundet med bekker og lokaliseringen er uklar.

Status 2012: Lutvann, se egen omtale. Befaring av Skøyenputten ble ikke prioritert.

Spredningspotensial: Bekk fra Skøyenputten renner ut i Østensjøvann som allerede har store mengder vasspest.

Forslag til informasjon: Foreløpig ingen ettersom lokaliteten er usikker og dette er et ganske lite skogsvann der flere vann i nærheten allerede har vasspest.

Lokalitet Skraperudtjern i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NTNU i 1947, UiO 1968 og 1976, og av Biofokus i 2004.

Status 2012: Påvist ved befaring langs vannkanten ved brygga i friområdet i nordenden av vannet.

Spredningspotensial: Vasspest finnes allerede både oppstrøms i Nøklevann og nedstrøms i Ljanselva. I nordenden av vannet er det tilrettelagt et større friområde med brygge der man kan fiske eller bade. Vannet er ikke så stort, og det er lite trolig det brukes kano eller kajakk her som så tas med til andre vassdrag.

Forslag til informasjon: Oslo kommunes skoger har informasjonstavle på friområdet ved Skraperudtjern der det er kart og informasjon om bruken av byskogene, båndtvang m.m. Informasjon om vasspest bør settes opp på denne tavla i samråd med Oslo kommunes skoger.

Lokalitet Ljanselva/Sagdammen i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Nei, men vasspest er registrert både oppstrøms og nedstrøms i vassdraget.

Status 2012: Delvis tett bestand av vasspest flere steder i dammen. Undervannsskudd, ingen flytematter.

Spredningspotensial: Dammen er en del av Ljanselva der det er vasspest oppstrøms (Lutvann, Nøklevann, Skraperudtjern) og nedstrøms (ved Skullerudbrua og Engersbråten). Ljanselva renner videre ut i fjorden der ferskvannsarten vasspest ikke har livsgrunnlag.

Forslag til informasjon: Det er observert fiskere i dammen (Jan Petter Magnell pers. medd.) og det går turvei på begge sider. Det kan derfor være behov for informasjon om vasspest på stedet. Oslo kommunes skoger har en informasjonstavle ved turveien som går på nordsiden av dammen. Informasjon bør samordnes på kommunens tavle.

Lokalitet Ljanselva ved Enebakkveien i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, UiO 1993, ved brua på østsiden av E6. En registrering ved Engersbråten 1984 (UiO)

Status 2012: Påvist tett bestand i bekken oppstrøms brua på østsiden av E6.

Spredningspotensial: Befart men ikke påvist i bekken ved Engersbråten og heller ikke ved Ljabru. Elva har forholdsvis stort fall nedstrøms ut i Oslofjorden, og det er derfor lite trolig at det kan være etablert større mengder vasspest nedstrøms til fjorden.

Forslag til informasjon: På befaringsdagen var det relativt lite vassføring i Ljanselva under E6, og her er det trolig ingen naturlig fiskeplass. Det synes derfor ikke å være behov for skilt med informasjon om fiske med mer på denne lokaliteten i Ljanselva.

Lokalitet Ljanselva/rensedam under E6 Skullerud i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av Norsk botanisk forening 31.07.2012

Status 2012: Påvist bestand med flere undervannskudd.

Spredningspotensial: Dette er en kunstig rensedam som har til hensikt å rense avrenning fra E6 og øvrig veinett som drenerer ned til Ljanselva ved Skullerud.

Forslag til informasjon: Dammen er forurenset, har bare rensefunksjon og har ingen interesse for fiske eller andre friluftslivsaktiviteter. Ingen informasjon om vasspest nødvendig.

Lokalitet Østensjøvannet i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, mange registreringer fra den første gang ble introdusert til Østensjøvannet i 1925.

Status 2012: Ikke påvist ved kort befaring langs strandkanten ved friområdet i SØ-enden av vannet eller ved utløpet av bekken i nordenden av vannet. Siste oppblomstring er imidlertid beskrevet av NIVA senest i 2011 (Mjelde 2011) og arten er et stort problem i dette vannet (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.).

Spredningspotensial: Bekken fra Østensjøvannet renner ut i en dam nedenfor Harry Fetts vei. I denne dammen er det allerede registrert vasspest. Videre går bekken i rør ut i Alnaelva. Det er sannsynlig at vasspest sprer seg nedover vassdraget til Alna, men lite trolig at den danner fastsittende bestander på grunn av strømhastigheten i vannet (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.). Se nærmere omtale av dette i neste lokalitet.

Forslag til informasjon: Østensjøvannet ble opprettet som naturreservat i 1992. Østensjøvannets venner har med støtte fra Oslo kommune, Fylkesmannens miljøvernnavdeling og flere andre satt opp informasjonsskilt flere steder langs vannet. Også Fylkesmannen har satt opp skilt om verneområdet. FMOA bør i samråd med Oslo kommune og Østensjøvannets venner drøfte hvordan informasjon om vasspest kan innarbeides i den eksisterende informasjonen, oppdatere verneskiltene, eller sette opp egne skilt om vasspest. Fordi det allerede er flere informasjonsskilt rundt Østensjøvannet – og flere skilt kan skape et uryddig inntrykk – bør informasjon om vasspest innarbeides på eksisterende skilt.

Lokalitet dam i Østensjøbekken ved Harry fetts vei i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, tre registreringer av NIVA 1998 (kalt Fettdammen/Harry Fett-dammen)

Status: Dammen var dekket av andmat på befaringdagen og var inngjerdet på alle kanter bl.a. pga. anleggsområde. Det var derfor ikke mulig å komme ned til vannkanten og gjøre undersøkelser under andmatdekket. I denne dammen skal det ha vært problemer med vasspest på samme måte som i Østensjøvannet (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.).

Spredningspotensial: Utløpet av dammen renner ned i en kulvert og videre i rør ut i Alna. Alna ble befart flere steder på strekningen fra Østensjøveien gjennom Svartdalsparken ned til Enebakkveien, men det ble ikke registrert spredning av vasspest. Alna renner videre ut i fjorden der ferskvannsarten vasspest ikke har livsgrunnlag.

Forslag til informasjon: Dammen er for tiden ikke tilgjengelig for publikum pga. inngjerding, og det er ikke behov for vasspestinformasjon pt. Dersom dammen blir gjort tilgjengelig når byggeperioden er over, bør det vurderes å sette opp skilt.

Annet: Registreringene som er gjort av NIVA og kartfestet i Artskart er ikke geografisk nøyaktig lokalisert til dammen nedenfor Harry Fettsvei/vestsiden av Østensjøvannet. En beboer som hadde bodd i Harry Fetts vei i 30 år var ikke kjent med at det finnes noen annen dam i området, eller at denne dammen ble kalt Harry Fett-dammen. Det er pr d.d. bare en dam i Østensjøbekken i dette området, og vi antar at de tidligere registreringene gjelder denne.

Lokalitet Holmendammen i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NIVA i 2006.

Status 2012: Det ble påvist et fåtall vasspestplanter nede ved demningen, og et større antall undervannskudd mellom de to bryggene på østsiden av dammen. Dammen hadde kraftig oppblomstring av vasspest i 2011 og lokaliteten anses problematisk (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.)

Spredningspotensial: Ved Holmendammen er det tilrettelagt for aktivt friluftsliv både i form av bading og fiske. Det er opparbeidet et friareal med brygger og det står et litt eldre hus med toaletter/omklodningsrom på arealet. I Holmendammen drives det kursvirksomhet for fluefiske (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.)

Holmendammen renner ut i Holmenbekken som videre går ut i Øvre Smestaddam. Vassdraget fortsetter videre i form av Hoffselva gjennom Nedre Smestaddam og Hoffsdammen. Her ble det registrert nye funn, se neste lokalitet. Videre går Hoffselva til Skøyen før den renner ut i saltvann i Bestumkilen der det ikke er livsgrunnlag for vasspesten.

Forslag til informasjon: Det bør settes opp informasjonsskilt om vasspest ved friarealet ved Holmendammen i samråd med Oslo kommune, særlig fordi man her når ut med informasjon til fiskere som gjerne drar fra vann til vann og kan bidra til spredning.

Lokalitet Øvre Smestaddam i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ikke registrert i Artskart, men omtalt i Naturbase i naturtype BN00063952 i 2001.

Status 2012: Store mengder undervannsskudd registrert i dammen ved utløpet av Holmenbekken. Også store mengder rett ved utløpet til Hoffselva. Ingen flytematter å se.

Spredningspotensial: Ved dammen er det opparbeidete stier, benker og en brygge. Kantvegetasjonen slås årlig og gjør dammen lett tilgjengelig for brukere av dammen (to tilstedeværende fra ISS Landscaping pers. medd.). På fiskesiden.no rapporteres det om fiske av ørret og abbor. 7-8 svaner holdt til i dammen ved befaringen. Disse kan bidra til å holde bestanden av vasspest nede, men også bidra til å spre plantene til andre lokaliteter.

Det er registrert vasspest både oppstrøms (Holmendammen) og nedstrøms (Hoffsdammen). Det ble ikke funnet vasspest i Nedre Smestaddam under befaringen denne gangen, men det er svært sannsynlig at den finnes her, ettersom den nå er registrert i dammene både oppstrøms og nedstrøms.

Forslag til informasjon: Skilt om vasspest bør settes opp ved brygga på sørsiden av dammen og ved benken på nordsiden (se bildet). Dammen er privat eid, og det må i tilfelle skje i samråd med grunneier som skjøtter dammen og arealet rundt.

Lokalitet Hoffsdammen i Oslo kommune

Tidligere kartlagt: Ikke registrert i Artskart eller funnet i andre kilder.

Status 2012: Noen få, spredte planter nær demningen. Dammen er grunn, veldig gjengrodd og framstår knapt nok som en dam lenger.

Spredningspotensial: Hoffselva renner herfra videre ut i Bestumkilen der det er saltvann og ikke livsgrunnlag for vasspest.

Forslag til informasjon: Dammen er liten og grunn og det er tvilsomt om det er behov for å skilte med tanke på fiske.

Lokalitet Bogstadvannet i Oslo og Bærum kommuner

Tidligere kartlagt: Ja, av NIVA 1985 og 1998, og av Biofokus 2004.

Status 2012: Det ble ikke observert vasspest ved befaring langs vannkanten og bryggene ved friarealet/badestranda på østsiden av vannet. Det ble ikke gjort søk ved utløpet av Sørkedalselva der planta sist ble registrert. Det er sannsynlig at vasspesten fortsatt finnes, men Oslo kommune er ikke kjent med status eller at det har vært problemer med oppblomstring (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.)

Spredningspotensial: Bogstadvannet er tilrettelagt for aktiv bruk i form av offentlig badeplass, fiskebrygger og bruk av kajakk/ kano. Christiania Roklub bruker også vannet som treningsarena. Bogstadvannet renner ut i Lysakerelva der det er registrert vasspest på to lokaliteter nedstrøms i Grinidammen og ved Fåbro, se egen omtale nedenfor.

Forslag til informasjon: Oslo kommunes skoger har informasjonstavle på friområdet /badeplassen. Informasjon om vasspest kan henges opp her i samråd med kommunen.

Lokalitet Lysakerelva (Grinidammen og Fåbro) i Oslo og Bærum kommuner

Tidligere kartlagt: Ja, av UMB i 1990.

Status 2012: Noen få planter ble påvist nedenfor brua over Grinidammen. Det ble undersøkt ved vannkanten på vestsida nede ved demningen, men ikke funnet vasspest her.

Spredningspotensial: Det er ifølge registrering av UiO påvist to små planter rett ovenfor Fåbrofossen i 1995 (markeringen i Artskart ligger nedstrøms ved Lysaker Mølle). Vasspest er derfor trolig spredt nedstrøms med elva. Det er imidlertid ikke kjent at det har vært problemer med oppblomstring av vasspest. Elva brukes jevnlig av fritidsfiskere. Vassdraget har stedvis god fart og ender ut i fjorden ved Lysaker der det ikke er livsgrunnlag for vasspesten.

Forslag til informasjon: Ved Grinidammen er det badeplasser på østsiden av vannet ifølge Oslo kommunes kartportal. Det er sannsynlig at disse også brukes til fiske selv om det ikke er angitt som fiskeplass i kartportalen. Det kan vurderes å sette opp informasjonsskilt ved badeplassen i samråd med Oslo og Bærum kommuner.

Lokalitet Tjersrudtjernet i Bærum kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av UiO 1964 (drivende skudd) og NIVA 1977. (En NIVA-registrering fra 1967 er koordinatfestet til Tjersrudtjern, men beskrivelsen er ”Maridalsvatn i Bærum”)

Status 2012: Det ble ikke observert vasspest ved befaring flere steder langs tjernets sørøstside. En skoleklasse var på stedet under befaringen og skulle gjøre naturfaglige undersøkelser i tjernet. Læreren var imidlertid ikke kjent med vasspest i tjernet.

Spredningspotensial: Bekken fra tjernet renner åpent et stykke sørvestover, men går så i rør ned til Skallum og Egerdammen (se egen omtale under pkt 6.4) der det ifølge oppslag i Bærums budstikke var store mengder vasspest i 2011. Vasspesten har trolig allerede spredt seg med bekken. Langs tjernet går det en tursti og vegetasjonen ned mot vannkanten var nedslitt. En skoleklasse hadde feltarbeid der, og det tyder på at tjernet er mye besøkt.

Forslag til informasjon: Ingen foreløpig. Siste vasspestregistrering er 35 år gammel, og ettersom arten ikke ble observert under befaringen, kan evt. skilting avvente. Lokaliteten bør befares på nytt senere med gummibåt og vannkikkert.

Lokalitet Dælivannet i Bærum kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NINA 1969, 1979 og 1984.

Status 2012: Det ble ikke observert vasspest under befaring langs vannkanten i søndre del av vannet. Det ble heller ikke observert vasspest ved turveien over bekken som renner inn i Dælivannet fra nord, eller i branddammen som ligger nedstrøms vannet ved Dæliveien. Ifølge Bærum kommune er det et problem at vannet gror til med ulike vannplanter (Morten Merkesdal pers. medd.)

Spredningspotensial: Odden som stikker ut i sørenden av vannet ser ut til å være mye i bruk til fiske. Her var det også en delvis ødelagt liten brygge, et par båter, en kano og en provisorisk gapahuk. Vannet brukes mye til isfiske, og det er ikke pålagt fiskekort. Mange polske fiskere oppsøker vannet, og det har vært en utfordring å nå fram med informasjon om forbud mot bruk av levende agn og tilsvarende restriksjoner (Morten Merkesdal pers. medd.)

Bekken fra Dælivannet renner sørvestover mot Sandvikselva. Bekken går etter hvert i rør og det er uklart om det er egnede lokaliteter for etablering av vasspest her og hvor den kommer ut i Sandvikselva. Bekken bør undersøkes nærmere.

Forslag til informasjon: Dælivannet ligger i Kolsås-Dælivann landskapsvernområde. Vannet med kantsoner er også registrert som Viktig naturtype A etter DN-håndbok 13 (2006) Rik kulturlandskapssjø. Ved sørøstenden av vannet er det et skiltet kulturminne (stedet hvor Chr. Skredsvig malte "Gutten med seljefløyten" i 1889). Det er uarbeidet informasjonsplakat for hele landskapsvernområdet, men denne inneholder ikke spesifikk informasjon om Dælivannet. Det bør informeres om vasspest, enten på odden der det fiskes eller ved stien som fører til kulturminnet og videre til odden. Informasjon om vasspest bør samordnes med annen informasjon om verneområdet, og gjerne inneholde polsk tekst.

Lokalitet Lommedalselva/Glitredammen i Bærum kommune

Tidligere kartlagt: Ja, av NIVA i 1977, Biofokus i 1999.

Status 2012: Enkelte undervannskudd av vasspest ble funnet ved bade-/ fiskeplass i sørøstenden av dammen. Enkelte undervannskudd også nede ved demningen.

Spredningspotensial: ”Lommedalselva er full av vasspest mange steder” (Morten Merkesdal pers. medd.). Oppstrøms har Biofokus registrert vasspest ved Muserud i 2004 og nedstrøms har NIVA markert et funn fra 1977 ved Løken. Det er ikke angitt nærmere stedbeskrivelse av den sistnevnte lokaliteten. Dammen ved Bærums verk ble oppsøkt og befart fra demningen og ca 100 m oppstrøms, men det var ikke vasspest å se her.

Lommedalselva møter Isielva sør for Vøyenenga og danner derfra Sandvikselva. Det er ikke registrert vasspest i Isielva eller Sandvikselva i Artskart. To svaner og en gråhegre ble observert i Glitredammen på befaringsdagen. Svaner beiter på vasspest og kan bidra til å holde bestanden nede (NIVA 2006).

Forslag til informasjon: Det kan vurderes å settes opp informasjonsskilt ved bade-/fiskeplassen på sørøstsida av Glitredammen. Det går sti/turvei hit fra Hammerbakken, men her er det lite tilgjengelig parkering, så det er uklart hvor mye plassen er i bruk.

Eventuell skilting andre steder i Lommedalselva bør vurderes i samråd med Bærum kommune.

Lokalitet Stovivannet i Bærum kommune

Tidligere registrert: Ja, av NIVA i 1977 og 1992, Biofokus i 1999 og UiO 1999.

Status 2012: Det ble funnet noen få undervannskudd ved brygga i nordenden av vannet. En tørr plante lå i tillegg oppå brygga. Det er ikke observert matter i overflata (Morten Merkesdal pers. medd.). Ifølge en person på gården Horni nedre som ble påtruffet under befaringen, er vasspesten ikke noe problem nå.

Spredningspotensial: Vannet er fint tilrettelagt for fiske og bading med mulighet for parkering i Kveisegata. Derfra er det et par hundre meter å gå ned til vannet. Bekken fra Stovivannet renner ut ved denne gården. Det var tett vegetasjon og liten vannføring ved utløpet på befaringsdragen. Bekken renner bratt ned ut i Isielva ved Holma og det er lite sannsynlig at vasspesten kan etablere seg i bekken. Skudd kan imidlertid sannsynligvis føres med bekken nedstrøms selv om dette foreløpig ikke er påvist.

Forslag til informasjon: Skui vel har satt opp en informasjonstavle rett før man kommer til brygga. Det var ingen info på denne på befaringsdagen, men her er det i samråd med velforeninga trolig mulig å henge opp informasjonssplakat om vasspest ved å kontakte Morten Heddal Haugerud (Morten Merkesdal, pers. medd.).

Andre potensielle lokaliteter i Bærum: Etter innspill fra Morten Merkesdal ble Øverlandselva befart på et par steder (ved Griniveien og Nesveien) og Engervannet ved Sandvika (nordenden ved tennisbanen). Elva hadde forholdsvis god fart og rant delvis på berggrunn der det ikke er godt feste for vasspesten. Det ble ikke funnet vasspest på disse stedene. Heller ikke ved Engervannet ble det funnet vasspest ved visuell befarung langs vannkanten.

6. Vurdering

6.1 *Potensial for videre spredning*

Videre spredning fra de registrerte lokalitetene kan i hovedsak skje på to måter, enten i form av planter eller plantefragmenter som rives løs og føres nedover vassdraget, eller ved at mennesker drar med seg plantefragmenter med fiskeredskap, båter/kanoer/kajakk eller annet utstyr fra ett vassdrag til et annet. Spredning kan også skje i forbindelse med utsetting av fisk, kreps eller ved ren utplanting (Brandrud 1999).

Spredning nedstrøms har allerede skjedd i mange av vassdragene i Oslo og Akershus, for eksempel fra Hersjøen og nedover elva Risa. Risa renner ut i Andelva og videre ut i Vorma. Vorma kommer fra Mjøsa og går videre ut i Glomma og Øyeren. Det er allerede påvist vasspest både i Mjøsa og i Øyeren. Spredning nedover vassdraget har trolig også skjedd i Lutvann-Nøklevann-Skraperudtjern-Sagdammen-Ljanselva, likedan i Holmendammen-Smestaddammen-Hoffsdammen og Bogstadvannet-Lysakerelva. Spredningen kan også ha fått menneskelig hjelp. Elvene renner videre ut i Oslofjorden der det ikke er livsmiljø for ferskvannarten vasspest. Det er viktig å unngå at flere av vannene i Marka blir infisert av vasspest, også oppstrøms. Erfaringer fra Hole/Ringerike kommuner er at vasspesten, trolig fra Steinsfjorden, er spredt til enkelte vann i Marka (Frode Løset pers. medd.). Fiske og ferdsel med kano fra vann til vann er populære aktiviteter i Marka.

Å hindre spredning av allerede etablert vasspest nedover vassdrag er sannsynligvis ikke mulig, så innsatsen bør rettes mot å forebygge tilsiktet eller utilsiktet spredning oppstrøms og til vann og vassdrag som ennå ikke er infisert med denne arten. Dette kan gjøres gjennom å sette opp informasjonsskilt ved fiske- og båtutsettingsplasser og ellers gjennom andre kanaler nærmere omtalt i kap. 6.2.

6.2 *Kommunikasjon om vasspestutfordringen*

Utplassering av informasjonsskilt om vasspest på de anbefalte lokalitetene bør gjøres i samråd med de aktuelle kommunene og grunneierne. For det ene for å finne en mest mulig hensiktsmessig plassering på stedet, for det andre for å samordne med eventuell annen skilting eller informasjon som planlegges ved det aktuelle vannet eller vassdraget, og for det tredje å benytte anledningen til å gjøre arten kjent for kommuner og grunneiere som ikke har vært oppmerksomme på arten til nå.

Offentliggjøring av denne rapporten eller en kortversjon med oppdatert utbredelse og med hovedbudskap om hva den enkelte kan gjøre for å hindre videre spredning anbefales. Etter forespørselen om informasjon fra kommunene, SNO, og ulike lag og foreninger som har med innlandsfiske å gjøre, synes det å være varierende kunnskap og oppmerksomhet om vasspesten og hvilke lokaliteter som finnes i nærområdene. Rapporten kan med fordel sendes til de som har fått forespørsel om informasjon i dette prosjektet.

Elektronisk informasjon i form av denne rapporten eller et publikumsvennlig sammendrag kan sendes til for eksempel Oslomarka fiskeadministrasjon (OFA), Jeger- og fiskerforeningene i Oslo og Akershus, Vannområdesekretariatene, Østensjøvannets venner, Hoffselvas venner, Vestre Bærum sportsfiskere m.fl. med oppfordring om å legge ut informasjon på sine nettsider, facebook og eventuelle andre sosiale medier.

I eksisterende offentlig informasjon om verneområder som ligger på internett kan det suppleres med vasspestinformasjon der dette er aktuelt, bl.a. Nordre Øyeren, Dælivannet og Nordbytjern.

Informasjon om vasspest bør samordnes på de lokalitetene der det allerede er informasjonsavler, her eksempler fra Nordbytjern landskapsvernområde i Ullensaker kommune og Oslo kommunes skogers informasjonstavle ved veien inn til Lutvann.

6.3 Unøyaktige og feil registreringer i Artskart

Generelle betraktninger: De kartfestede punktene i Artskart er ofte unøyaktige, og beskrivelsene som følger er så knappe at det er vanskelig å gjenfinne lokaliteten. En mer nøyaktig lokalisering kan være vanskelig å etterprøve når det gjelder gamle data som er lagt inn, men noen har en stedsbeskrivelse som trolig er mer riktig enn koordinatene som i noen tilfeller angir en lokalisering langt inne på land. Det bør stilles krav til større nøyaktighet og stedsbeskrivelser i nye data som legges inn, slik at det lar seg gjøre å oppsøke tidligere funnsteder.

Sognsvann i Oslo: På Artskart er det markert to lokaliteter med flere registreringer i og ved Sognsvann. Dette er gamle registreringer fra Naturhistorisk museum, UiB og UMB fra 1920-, 30- og 60-tallet som har geografisk feil lokalisering. Lokalitetene er beskrevet Østensjøvann og Lutvann og bør flyttes. Oslo kommune er ikke kjent med at det har vært eller er vasspest i Sognsvann (Kjetil Lønborg Jensen pers. medd.) Det er heller ikke funnet annen informasjon som tyder på at det er vasspest i Sognsvann.

6.4 Forslag til oppfølgende undersøkelser

Generelt: Det kan finnes vasspest i vann og vassdrag som ikke er avdekket gjennom denne kartleggingen. Selv om det ble sendt forespørsel om informasjon til alle kommunene, SNO og lag og foreninger som er hyppige brukere av vann og vassdrag i Oslo og Akershus, var det relativt liten respons på forespørselen. Det kan være at forespørselen ikke kom fram til de som har kunnskap om artens utbredelse i alle kommunene, at de forespurte ikke tok seg tid til å svare, at de ikke kjenner arten, eller at de unnlot å svare fordi de ikke vet om andre lokaliteter enn de som de fikk tilsendt på Artskart. Alle lokalforeningene i NJFF Oslo og Akershus ble forespurt uten at det kom tilbakemelding om at noen kjente til nye lokaliteter med vasspest. Dersom vasspest hadde vært et problem for fiskere og andre brukere, vil vi likevel tro at de hadde hatt interesse av å gi svar på forespørselen. Dette tyder på at det ikke er mange lokaliteter som nå ikke er kjent.

Det kan også finnes vasspestlokaliteter som er registrert i naturtypekartlegging, men der funnene ikke ligger i Artskart. Stiftelsen Biofokus, som har kartlagt naturtyper i en lang rekke kommuner, fikk tilsendt en forespørsel om slike registreringer, men har ikke besvart henvendelsen. For å fange opp eventuelle registreringer i naturtyper, hadde det vært en fordel med en kobling mellom Naturbase og Artskart, slik at artsregistreringer i Naturbase ble tilgjengelige i Artskart. Inntil dette eventuelt kunne bli en realitet, ville det vært nyttig med en gjennomgang av naturtypekartleggingene i Oslo og Akershus og registrere vasspest og andre fremmede arter med høy risiko i Artskart.

Egerdammen ved Skallum i Bærum ble undersøkt etter tips fra Morten Merkesdal i Bærum kommune, og som følge av avissoppslag om vasspest i Bærum budstikke 02.08.2012. Dammen ble befart 24.08.2012, men

det ble ikke funnet vasspest. Vannflata var delvis dekket av store mengder tjønnaks. Dammen bør undersøkes grundigere med båt og undervannskikkert for å bekrefte eller avkrefte om det er vasspest i dammen senere.

Nedre Smestaddam i Oslo kommune ble undersøkt 24.08.2012, men det ble ikke gjort funn av vasspest. Dammen er mye tilgrodd av bl.a. dunkjevle og tjønnaks, og det var stedvis vanskelig å komme ned til dammen. Befaringen ble gjort nede ved dammens utløp og ved elvas vestsida sammen med en representant fra Hoffselvens venner. Det er registrert vasspest både oppstrøms i Øvre Smestaddam og nedstrøms i Hoffsdammen, og det er sannsynlig at det er vasspest her.

Leira: Nærmere kartlegging og overvåking av mulig vasspest i Leira bør gjennomføres. Vassdraget er langt, har mange viktige funksjoner, og krever grundigere undersøkelser enn det er har vært rom for i dette oppdraget. Det er spredningsfare fra Nordbytjern.

Lorangdammen ("østenfor Høvik"): Registrert av Naturhistorisk museum (Bjørn Rørslett) i 1961. Punktet i Artskart ligger i en privat hage der det ikke er noen dam i dag. Funnet er omtalt i tidsskriftet Blyttia (1962) og stedsbeskrivelsen er "Dammen ligger ved Gamle Drammensvei (nedenfor) syd for Lorangjordet. Første funn i Oslo-området utenfor det opprinnelige "invasjonsdistriktet" øst i byen." Det har ikke lyktes å finne dette stedsnavnet eller denne dammen på ulike kart. Det kan være at lokaliteten er nedbygd og ikke eksisterer i dag.

7. Konklusjon

Det er registrert vasspest (*Elodea canadensis*) i til sammen 26 vann, dammer, elver og bekker i Oslo og Akershus.

På Øvre Romerike er det vasspest i Hersjøen, Risa og Nordbytjernet. Kommunene på Nedre Romerike har vasspest i Nitelva og Nordre Øyeren. I tillegg foreligger en registrering i Isakbekken i Skedsmo som ikke er gjenfunnet og som er usikker. I Follokommunene er det registrert vasspest i Årungen, Gjersjøen, Pollevann og ved utløpet av Preståa til Øyeren. I Oslo er det mange forekomster: Gjersrudtjern, Lutvann, Nøkle vann, Skraperudtjern, Ljanselva, Skøyenputten, Østensjøvann, dam ved Harry Fetts vei, Holmendammen, Øvre Smestaddammen, Hoffsdammen, Bogstadvannet og Lysakerelva. De to siste ligger på kommunegrensa til Bærum. I Bærum er det registrert vasspest i Tjersrudtjernet, Dælivannet, Stovivannet og Lommedalselva med Glitredammen.

I hvert vann og vassdrag er det ofte gjort flere registreringer opp gjennom årene, og i Artskart pr 28.09.12 ligger det 144 registreringer i Oslo og Akershus. 6 registreringer er nye i Artskart som følge av kartleggingen og oppdateringen i dette prosjektet. Det er i Risa ved Risebru og ved Dal, Ljanselva ved Sagdammen og Enebakkveien, i Øvre Smestaddammen og i Hoffsdammen.

Det er ikke registrert smal vasspest (*Elodea nuttallii*) i Oslo og Akershus tidligere, og denne arten ble heller ikke funnet under feltarbeidene i dette prosjektet.

Vasspest som er kommet til et vann eller vassdrag har gjerne allerede blitt spredt nedstrøms i form av planter eller plantefragmenter som føres med vannet. Innsats for å forebygge videre spredning bør derfor rettes mot å hindre at vasspest tas med tilsikt eller utilsikt til vassdrag som ennå ikke er infisert eller til vann, dammer eller stilleflytende elvepartier oppstrøms i vassdragene som allerede er infisert. Vi foreslår at det settes opp informasjon der det er tilrettelagte eller lett tilgjengelige fiske- eller båtutsettingsplasser. Dette gjelder i første omgang Hersjøen, Nordre Øyeren, Årungen, Lutvann, Nøkle vann, Skraperudtjern, Sagdammen i Ljanselva, Østensjøvannet, Holmendammen, Øvre Smestaddammen, Bogstadvannet, Grinidammen i Lysakerelva, Glitredammen i Lommedalselva og ved Stovivannet. Der det allerede er tavler med annen informasjon om natur eller friluftsliv på stedet, bør all informasjonen samlokaliseres etter avtale med eierne eller informasjon om vasspest bør innarbeides i eksisterende info der dette er hensiktsmessig. Særlig gjelder det siste informasjonstavler ved verneområdene. I oppdraget er det utarbeidet mal for tekst og informasjonsskilt som ligger som vedlegg til denne rapporten.

Kommunikasjon for å forebygge videre spredning av vasspest bør ellers skje direkte med relevante målgrupper som Osloområdet fiskeadministrasjon (OFA), Jeger- og fiskeforeningene i Oslo og Akershus, Vannområdesekretariatene, Oslo Elveforum, Østensjøvannets venner, Hoffselvas venner, Vestre Bærum sportsfiskere m.fl. Foreningene vil kunne bidra til å nå sine medlemmer for eksempel via egne hjemmesider og sosiale medier.

8. Referanser

Litteratur

Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2010. Naturtypekartlegging i Nordre Øyeren- og Sørumsneset naturreservater. BioFokus-rapport 2010-26.

Berg, Rolf Y. 1962, Nye utbredelsesdata for norske karplanter, Blyttia, Norsk botanisk forenings tidsskrift, 1962 Nr 2.

Berge, D., et al. 1989. Vasspest. Problem og ressurs. Sammenfattende sluttrapport fra vasspestprosjektene. NIVA-rapport O-862380.

Brandrud, T.E. og Mjelde, M. 1999. Vasspest (*Elodea canadensis*). Effekter på biologisk mangfold. Spredningsmønstre og tiltak. NIVA-rapport lnr.4075-99.

Erikstad m.fl 2012. Forvaltningsplan for Elstad landskapsvernområde, Ullensaker kommune. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen. Rapport nr 2/2012.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2010. Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus. Rapport 2/2010.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2011. Forvaltningsplan for Nordre Øyeren naturreservat og Sørumsneset naturreservat. Rapport 4/2011.

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

Larsen, B. H. 1998. Effekter av beitende vannfugl på vasspest og brukerinteressene i Steinsfjorden, Hole og Ringerike kommuner. Miljøfaglig Utredning. Rapport 1998-9: 1-17.

Mjelde, M. og Berge, D. 2011. Betenkning om mulige tiltak mot vasspest i Østensjøvatn, Oslo kommune. NIVA rapport 2011.

Mjelde, M. Status for vasspest (*Elodea canadensis*) i Norge. Spredningsomfang og eksempler på effekter. NIVA-rapport 3607-97.

Mjelde, M. og Johansen, S. Vasspest i Steinsfjorden. Status for utbredelse og omfang i 1996. NIVA-rapport.

Mjelde, M., Oredalen T.E., Nygård J. 2006. Vasspest (*Elodea canadensis*) og smal vasspest (*Elodea nuttallii*) Jæren 2006. NIVA Rapport 5295-2006.

Rørslett, B., Berge, D., Erlandsen, A., Johansen, S., Brettum, P. Vasspest i Steinsfjorden, Ringerike. Innvirkning på vannkvalitet 1978-83 og behov for tiltak. NIVA-rapport 1984.

Skovgaard, H., Løvstad, Ø. og Åstebøl S.O., 2009. Erfaringer med innsjørestaurering og perspektiver for Årungen og Østensjøvann. PURA/COWI.

Vannregion Glomma. Vesentlige vannforvaltningsspørsmål Vannområde Leira – Nitelva 29.03.2012.

Nyttige nettsider:

Artsdatabanken.no, Faktaark vasspest og smal vasspest

Bærums budstikke, om Egerdammen <http://www.budstikka.no/nyheter/kommunen-egerdammen-er-ikke-vart-ansvar-1.7468028>

fiskesiden.no

Hoffselvens venner, www.osloelveforum.no

Vannområde Leira – Nitelva <http://www.elveliv.no/>

Muntlige kilder:

Tom G. Bengtson, miljøvernrådgiver, Rælingen kommune

Sigrid Louise Bjørnstad, miljøplanlegger, Skedsmo kommune

Hjalmar Eide, fylkessekretær, NJFF Akershus

Lisbeth Stokke Fjeldly, miljøleder Asker kommune

Kjell Hammershaug, Bærum sportsfiskere

Guro Haug, Nittedal kommune

Kjetil Lønborg Jensen, vassdragskonsulent, Bymiljøetaten, Oslo kommune

Helge B. Pedersen, prosjektleder vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

Morten Merkesdal, Vestre Bærum sportsfiskeforening/Bærum kommune

Magnus Nilsson, Oslomarka Fiskeadministrasjon (OFA)

Stein Rosten, miljøvernrådgiver, Enebakk kommune

Olaf Schjøll, fylkessekretær, NJFF Oslo

Cornelia Solheim, Plansjef, Ås kommune

Lars Tore Ruud, Statens naturoppsyn (SNO)

Vedlegg

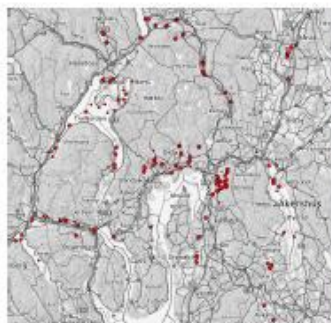
Vedlegg 1 Forslag til informasjonsskilt

Stopp spredningen av vasspest!

Vasspest (*Elodea canadensis*). Foto: Christian Fischer.

Utbredelse av vasspest i Oslo og Akershus september 2012.

Vasspest, flytematte. Foto: Anita Myrnes.

Stopp spredningen av vasspest!

Spredning, omsetning og oppbevaring av vasspest og smal vasspest er forbudt i Norge jfr. forskrift av 17. februar 2009.

Vasspest er en fremmed, invaderende undervannsplante som siden 1920-tallet har blitt spredt til en rekke innsjøer og elver på Østlandet.

Vasspest kan forandre økosystemet, true andre arter og danne tette bestander eller flytematter som gjør det problematisk å bade, fiske og ferdes i båt.

Vasspest og smal vasspest sprer seg i form av plantebiter. Selv små biter av vasspest kan danne nye planter.

Slik unngår du å spre vasspest:

- Vask og tørk fiskeutstyr, båt, kano, kajakk, tauverk, fottøy og annet utstyr grundig når du har brukt det i nærheten av vasspest og du skal bruke det i andre vann.
- Tenk aldri akvarieplanter ut i vann og vassdrag!

Stop the dispersal of Canadian Pondweed!

It is strictly forbidden to import, sell, store and deliberately release Canadian Pondweed and Western Waterweed according to Norwegian regulation dated February 17th 2009.

Canadian Pondweed and Western Waterweed are invasive alien species that have spread to several waters and rivers in Oslo and Akershus since they were introduced.

Canadian Pondweed and Western Waterweed can change aquatic ecosystems and their status, threaten other plants and animals and form massive floating mats, hindering bathing, fishing and boating.

These two species are spread by plant fragments – even small fragments can grow into new plants.

Avoid further spreading:

- Wash and dry your angling equipment, boat/canoe/kayak, ropes, footwear and other equipment thoroughly when used near these weeds – especially if the equipment will be used in other water courses.
- Never empty aquarium plants into watercourses!

Zatrzymaj rozprzestrzenianie się moczarki!

Rozprzestrzenianie, sprzedaż i przechowywanie moczarki jest w Norwegii zabronione wg rozporządzenia z 17 lutego 2009 roku.

Moczarka jest obcą, inwazyjną, rośliną podwodną, która od 1920 roku rozprzestrzeniła się na szereg jezior i rzek w Oslo i Akershus.

Moczarka rozprzestrzenia się tak szybko że może zachwasić zbiorniki wodne i wyprzeć inne gatunki roślin i zwierząt. Tworzy często gęste skupiska które powodują utrudnienia w rybołówstwie, żegludze i kąpieli.

Moczarka kanadyjska i smukła moczarka kanadyjska rozprzestrzenia się w formie fragmentów roślinnych. Nawet małe części moczarki mogą tworzyć nowe rośliny.

Jak uniknąć rozprzestrzeniania moczarki:

- Dokładnie myj i susz sprzęt wędkarski, łódź, czółno, kajak, olinowanie, obuwie i inne wyposażenie w przypadku kiedy używałeś go w pobliżu moczarki kanadyjskiej oraz jeśli będziesz używał go w innych zbiornikach wodnych.
- Nigdy nie wyrzucaj roślin akwaryjnych do zbiorników wodnych!

Meld fra om nye forekomster til / report new recordings to / zgłoś nowe występowanie do Fylkesmannen i Oslo og Akershus tlf. 22003856, e-post: fmoapostmottak@fylkesmannen.no

Les mer om vasspest på / read more about Canadian Pondweed on / przeczytaj więcej o moczarce kanadyjskiej na www.artdatabanken.no

Vedlegg 2 Statistikk for registreringer av vasspest i Artskart

Utskrift pr 29.09.2012

Miljøfaglig
Utredning

Start

Søk

Artstre

Kart

Objektinfo

Utvalgsstatistikk

Om tjenesten

Statistikk for gjeldende utvalg

Utvalg:

Beskrivelse	Antall
Objekter	144
Institusjoner	10
Arter	1

Objekt pr institusjon

Institusjon	Prosent	Antall objekt
Naturhistorisk Museum - UiO	31	45
Norsk institutt for naturforskning	20	29
Norsk institutt for vannforskning	12	18
NTNU-Vitenskapsmuseet	11	16
Sweco Norge AS	11	16
BioFokus	6	10
Universitetsmuseet i Bergen, UiB	2	3
Universitetet for miljø- og biovitenskap	2	3
Norsk botanisk forening	2	3
Agder naturmuseum	0	1

Antall objekt fordelt på art

Status	Art	Antall	Prosent
SE - Svært høy risiko	Elodea canadensis vasspest	144	100

Antall objekt i kategorier etter Rødlista 2010

Antall objekt i kategorier etter fremmedartslista 2012

Kategori	Prosent	Antall objekt
SE - Svært høy risiko	100	144

Antall objekt fordelt på tiår

Tiår	Antall objekt	Prosent
1920 - 29	22	15
1930 - 39	4	2
1940 - 49	6	4
1950 - 59	10	6
1960 - 69	16	11
1970 - 79	9	6
1980 - 89	15	10
1990 - 99	31	21
2000 - 09	13	9
2010 - 19	18	12

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Postboks 8111 Dep, 0032 Oslo

Besøksadresse: Tordenskiolds gt 12

Telefon: 22 00 35 00, Telefaks: 22 00 36 58

E-post: postmottak@fmoa.no

www.fylkesmannen.no/OsloogAkershus